

57

Seletuskiri Eesti Teaduste Akadeemia seaduse eelnõule.

On korduvalt rõhutatud tarvidust eesti teaduslikku uurimist ja teaduslikku tööd koordineeriva ja juhtiva keskkoha järgi. Kuna Asutava Kogu poolt eriseadlusega ette nähtud "Eesti Teaduste Asutus" jäi teostamata, siis sellelaadilise asutise ülesandeid on püüdnud osaliselt täita Tartu Ülikool ning teaduslikku uurimist ja tööd on mõnevõrra püütud ühtlustada ja juhtida ka Kultuurkapitali summade jagamise kaudu. Mõlema asutise kaudu ei ole saavutatud tarvilikke tulemusi. Ülikoolid on ülekoormatud teiste eeskätt õpetusliikude ülesannetega. Kultuurkapitali kaudu on raske teostada mitte ainult ülevalvet teadusliikude seltside ja organisatsioonide tegevuse üle, veel vähem nende tööd tarvilisel määral koordineerida. Nii on teaduslik töö, eriti rahvuslike teaduste alal Eestis kilustatud mitme, osalt samasisulise organisatsiooni vahel. Mõnda küsimust on hästi uuritud, mõnda elulist küsimust aga puudulikult või mitte sugugi. Teravalt annab sel alal ühine keskkoha puudumine end tunda, ka läbikäimises välismaiste samalaadiliste asutistega.

Mitmekorased Eesti Teaduste Akadeemia asutamise katsed äpardusid see tõttu, et veel puudus tarviline arv väljapaistvaid eesti teadusmehi, mida nüüd leidub, ja et algatus selleks lähtus mitte riiklikust keskkohast, vaid erihuviliste gruppide poolt.

Eesti Teaduste Akadeemia asutamisega arvestati uues Ülikoolide seaduses, eraldades ülikoolide küljest osa funktsioone teaduse arendamise alal. Esitatakse Eesti Teaduste Akadeemia seaduse eelnõu näeb Akadeemia ette isikliku Akadeemia, millel on 20 liiget. Neist 12 liiget nimetab Haridusministri ettepanekul Vabariigi President, kuna hiljemini Akadeemia ennast ise täiendab 20-ne liikmeni samalaadilise riikliku kontrolli all, kui Ülikoolide seadus ette näeb professorite ametisse seadmisel. Akadeemia moodustub kahest sektsioonist - ühest humanitaar ja teisest loodusteaduste sektsioonist. Tema eesotsas seisab Vabariigi Presidendi poolt Haridusministri ettepanekul 5 aastaks nimetatud Akadeemia President, kes Akadeemia otsuseid võib seisma panna ja tarbe korral Haridusministrile lõplikuks otsustamiseks esitada.

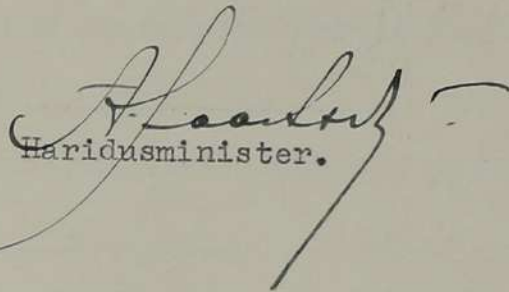
Seaduseelnõus on ette nähtud võimalus, et Akadeemia enda juures võib registreerida teaduslikke seltsi, nende tegevuse järgi valvata, kinnitada nende eelarved ja aruanded.

Teaduste Akadeemia liikmetele pole ette nähtud tasu, kui nad on riigi või omavalitsuse teenistuses, kuid mõned kaudsed soodustused ($1/3 = 1/2$ tööst vabastamine ja soodustus pensioni alal).

Akadeemia juurde oleks vaja palgata üks teaduslik sekretär ja üks kantseleiametnik.

Akadeemia asutamine tooks uute ülesannete näol, mida ta täidab, endaga kaasa umbes 37.000.- krooni kulusid aastas. Vajalik oleks ühekordne toetus Akadeemia põhivaraks kr.100.000.-ulatuses. Akadeemia asutamisega saavutatakse aga märgatav otsene ja kaudne teadusliku töö elavnemine, eriti eesti rahvuslike teaduste alal ja samuti teaduse areng neil aladel, mis on tähtsad mitte ainult teoreetiliselt, vaid just ka tegeliku elu seisukohalt.

Tallinnas, " / " jaanuaril 1938.a.

Haridusminister.